

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Синекон Оксани Степанівни

на дисертаційне дослідження

Рубцової Світлани Вячеславівни

«Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Нині інтеграція технічної вищої освіти і науки України в освітній та дослідницький європейський простір потребують реформування української освіти, яка б відповідала сучасним запитам окремої особистості та суспільства, потребам економіки та міжнародним стандартам. Важливою ланкою технічної вищої освіти є оволодіння студентами іноземної мови на достатньому рівні для вирішення різноманітних виробничих завдань. Зважаючи на сьогоденні тенденції, викладачі активно залучаються до створення інноваційних методик, упроваджують різноманітні технології, методи і підходи в освітній процес, які дозволять студентам технічних спеціальностей на якісно новому рівні ефективно оволодіти іноземною мовою.

Особливої уваги з-поміж компетентностей, які повинні опанувати майбутні інженери галузі будівництва та цивільної інженерії, потребує англомовна лексична компетентність у професійно орієнтованому читанні, оскільки оволодіння професійною лексикою в читанні технічних текстів відкриває можливість майбутнім фахівцям швидко розуміти фахову літературу, бути обізнаними з останніми досягненнями галузі будівництва та цивільної інженерії і зростати професійно. Саме розв'язанню цієї проблеми присвячена дисертаційна робота Рубцової Світлани Вячеславівни, яка може вважатися ***актуальною, своєчасною та самостійною.***

Про актуальність теми дисертації «Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні», поданої до захисту, свідчить її зв'язок з тематикою наукових досліджень Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теоретичні та методичні засади навчання іноземних мов здобувачів освіти різних рівнів» (номер державної реєстрації 0123U101887). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол №4 від 22 листопада 2022 року).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку методичної науки: *запропоновано і охарактеризовано модель активного навчання фахової англійської мови; визначено основні психологічні складові моделі для ефективного опанування навчального матеріалу курсу фахової англійської мови; розглянуто можливі варіанти складових моделі: технології і методи для можливої інтеграції в освітньому процесі (Technology of Teaching) та технології в навчанні (Technology in Teaching); конкретизовано місце професійно орієнтованого активного читання в моделі активного навчання фахової англійської мови; теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність методики формування англійської лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії.*

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація Рубцової Світлани Вячеславівни є комплексним дослідженням, положення якого мають належний рівень **наукової новизни**, зокрема, особистий внесок дисертантки у предмет дослідження, полягає в тому, що: *вперше* було теоретично обґрунтовано й практично розроблено методику формування англійської лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації; *набуло подальшого* розвитку положення формування англійської лексичної компетентності студентів закладів вищої освіти технічного спрямування; *удосконалено* поняття навичок і умінь в рамках особисто-діяльнісного та студентоцентрованого підходах.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і методичні рекомендації, сформульовані Світланою Вячеславівною Рубцовою, є вагомими й достовірними. У роботі розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано його гіпотезу, об'єкт, предмет, мету й завдання. Вірогідність отриманих дослідницею результатів забезпечується теоретичною обґрунтованістю та практичною реалізацією методики формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англійської лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні в умовах контекстного навчання, використанням комплексу взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних методів, широкою апробацією результатів та впровадженням їх у освітню практику закладів вищої освіти.

Дисертантка опрацювала широку джерельну базу (194 найменування, із них 63 – іноземними мовами), яка дала їй можливість досить системно висвітлити різні аспекти досліджуваної проблеми.

Результати дослідження є достатньо висвітлені в наукових публікаціях здобувачки. Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що

підтверджує володіння нею теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

5. Значення отриманих автором результатів для науки і практики.

Аналіз дисертаційного дослідження Світлани Вячеславівни Рубцової показує, що воно є науково виваженим, має безсумнівне теоретичне та практичне значення.

Так, *теоретичне значення* полягає в *обґрунтуванні* використання підсистеми вправ з автентичною візуалізацією навчальної інформації для формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні майбутніх інженерів спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія; *наданні уточнення* питання передумов відбору текстового матеріалу для професійно орієнтованого читання в методиці викладання англійської мови, критеріїв відбору лексичного матеріалу та параметрів текстового і візуального матеріалу для формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації у межах академічної дисципліни «Фахова англійська мова» (ESP); *описанні визначення поняття* автентична візуалізація навчальної інформації; *обґрунтуванні використання структурних елементів методів активного читання* для професійно орієнтованого активного читання майбутніми інженерами.

Практичне значення одержаних результатів полягає у *відборі автентичного матеріалу* для формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні; *організації підсистеми вправ*; *розробленні навчального посібника* «English for Specific Purposes: English for Civil Engineering», *методичних рекомендацій* до навчального посібника English for Specific Purposes: English for Civil Engineering: Методичний посібник для викладачів, укладанні робочої програми навчальної дисципліни «Фахова англійська мова» (English for Specific Purposes).

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Структура дисертації, яка складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків, є чіткою, логічною та відповідає окресленим завданням.

У *вступі* визначена актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, гіпотеза дослідження, що розкривають цілісність і багатогранність проведеного наукового аналізу. З метою розв'язання поставлених завдань Світланою Вячеславівною Рубцовою використано сучасні методи дослідження, зокрема, *теоретичні методи*: вивчення та критичний аналіз наукової літератури з проблем навчання англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні майбутніх інженерів, проблем контекстного навчання, а також суміжних наук з теми дослідження з метою вивчення й узагальнення досвіду; моделювання навчального процесу з використанням підсистеми вправ і завдань з автентичною візуалізацією навчальної інформації для формування

англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні; *емпіричні методи*: анкетне опитування студентів першого (бакалаврського) рівня, другого (магістерського) рівня спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія Київського національного університету будівництва і архітектури та інженерів галузі, бесіди з інженерами та викладачами технічних кафедр університету з метою дослідження проблем формування лексичної компетентності та використання необхідних технічних текстів та автентичної візуалізації навчальної інформації; *експериментально-статистичний метод*: організація, підготовка і проведення методичного експерименту; методи кількісного і якісного аналізу проведення експерименту.

У *першому розділі* здобувачкою *цілком ґрунтовно* досліджено теоретичні передумови формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні. У рамках зазначеного розділу *комплексно проаналізовано* активні методи навчання іноземних мов і їх потенціал для формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні та визначено Know-Want-Learn (KWL) та Survey, Questions, Read, Recall, Review (SQ3R) методи активного читання, як такі, що підтвердили свою ефективність в освітньому процесі інших країн світу в ергономічній організації прочитаного і запам'ятовуванні нового матеріалу студентами.

Чітко представлено модель активного навчання фахової англійської мови та її складових, які поєднують сучасні технології і методи навчання (Technology of Teaching) та технології в навчанні (Technology in Teaching), навчальні матеріали.

Належним чином обґрунтовано використання KWL та SQ3R методів активного читання в моделі активного навчання, як реалізація гармонійного розвитку студентів в опануванні динамічних і технічних знань академічної дисципліни «Фахова англійська мова».

Доцільно досліджено психофізіологічні особливості студентського віку, які можуть впливати на якість формування загальних і фахових компетентностей майбутніх інженерів.

Другий розділ дослідниця присвятила практичній розробці методики формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні в умовах контекстного навчання. У межах розділу Світланою Вячеславівною Рубцовою *ретельно відібрано навчальний матеріал* з урахуванням *принципів відбору професійних текстів* (автентичності, перспективності і сучасності текстового матеріалу в професійній галузі, тематичності, насиченості тексту термінологічними одиницями, тобто, фахової цінності, відповідності текстового матеріалу комунікативним інтересам і потребам студентів, технічної інформаційної цінності візуалізації навчальної інформації); *принципів при відборі візуалізації навчальної інформації до текстів з фаху*, як: технічна інформаційна цінність, автентичність, ступінь складності, кількість нових термінів з фаху, колір презентаційного матеріалу; *критерій відбору лексичних одиниць*, зокрема: критерій професійної спрямованості,

критерій частотності, практичної необхідності, критерій тематичності для формування англомовної лексичної компетентності студентів галузі будівництва та цивільної інженерії в професійно орієнтованому активному читанні.

До незаперечних наукових здобутків Світлани Вячеславівни Рубцової належить розробка підсистеми вправ і завдань для формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні на дотекстовому, текстовому та післятекстовому етапах.

Цінним є те, що проілюстровані вправи орієнтовані на формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні. Також авторський комплекс вправ наповнений цікавим мовним і мовленнєвим матеріалом; охоплює широкий спектр різноманітних вправ.

Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні висвітлена у *третьому розділі*. На достатньо високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог, що висуваються до такого виду дослідження, дисертанткою здійснено процедуру організації і проведення природного вертикально-горизонтального експерименту, який тривав у 2018-2019 навчальному році серед студентів першого (бакалаврського) рівня четвертого курсу спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія на базі Київського національного університету будівництва і архітектури; ретельно проаналізовано й інтерпретовано результати експериментального дослідження, подано їх статистичну обробку. *Отримані результати* підтверджують висновки автора роботи, роблять їх *вірогідними та достовірними*.

Запропонована методика довела свою ефективність та була успішно впроваджена до освітнього процесу Національного авіаційного університету (м. Київ) (акт впровадження № 22.01.04/418 від 19.02.2020 р.), Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (акт впровадження № 05-50 від 07.02.2020 р.), Національного транспортного університету (м. Київ) (акт впровадження № 401/13 від 07.02.2020 р.).

На *схвальну оцінку* заслуговують методичні рекомендації, що були запропоновані Світланою Вячеславівною Рубцовою за результатами здійсненого теоретичного дослідження та методичного експерименту.

У *висновках* до дисертації чітко викладені підсумки реалізованого дослідження, які цілком відповідають поставленим завданням.

Окремо хочемо звернути увагу на високий рівень якості оформлення додатків та цінність їхнього змісту. Додатки надзвичайно вдало доповнюють основний зміст дисертації, структурують і графічно узагальнюють його в таблицях, дають змогу наголосити на його найбільш важливих елементах.

Обсяг і зміст дисертації свідчать про те, що здобувачка глибоко вивчила досліджувану проблему і здійснила її цілісний та всебічний аналіз. Оформлення дисертаційного дослідження відповідає чинним вимогам.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

В цілому високо оцінюючи наукове та практичне значення дисертаційної праці, висловимо деякі зауваження до змісту та побажання дискусійного характеру:

1. У підрозділі 1.3 другого розділу доцільно представлено два підходи до формування лексичної компетентності формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні, зокрема: особистісно-діяльнісний та студоцентрований. З огляду на те, що «особистісний» та «студоцентрований» орієнтовані на потреби особистості студента, на нашу думку, бажано було б об'єднати зазначені підходи в студоцентровано-діяльнісний чи залишити тільки особистісно-діяльнісний підхід.
2. У підрозділі 2.1 другого розділу ґрунтовно проаналізовано принципи відбору професійних текстів для майбутніх інженерів, які є вагомим внеском у розуміння сутності досліджуваної проблеми. Проте дисертантці варто було б додати принцип відповідності фахових текстів рівню володіння іноземною мовою майбутніх інженерів, який реалізований дисертанткою імпліцитно.
3. Безумовним здобутком дисертантки є розробка програми навчальної дисципліни «Фахова англійська мова» (ESP) для спеціальності Будівництво та цивільна інженерія, яка представлена у вигляді таблиці на чотирьох сторінках (с. 147-150) тексту дисертації. Бажано зазначену таблицю перенести у додатки.

Втім, висловлені зауваження й побажання не впливають на загальну високу оцінку рецензованої роботи.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Дослідження, викладене в дисертаційній роботі, демонструє високий рівень методологічної культури та глибоку обізнаність авторки з досліджуваним предметом – методика формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні текстів технічного характеру з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації у студентів першого (бакалаврського) рівня галузі будівництва та цивільної інженерії в умовах контекстного навчання.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 6 наукових статтях, з них 5 – у фахових збірниках, 3 – категорії «Б» і 1 – у зарубіжному виданні, а також у 11 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, у навчальному посібнику (англійською мовою) і 2 методичних рекомендаціях. Обсяг друкованих праць та їхня кількість відповідають чинним вимогам.

9. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Світлани Вячеславівни Рубцової, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав припускати, що в них мають місце порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація). Зокрема, в разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, в роботі завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

10. Висновок.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Світлани Вячеславівни Рубцової «Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англійської лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні» є цілісним і творчим, завершеним і самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток методичної науки.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну, достовірність отриманих результатів та їхнє практичне значення, дисертація Світлани Вячеславівни Рубцової «Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англійської лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні» відповідає нормативним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка Світлана Вячеславівна Рубцова заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Оксана СИНЕКОП

Підпис Оксани СИНЕКОП

засвідчую:

учений секретар

Національного технічного
університету України

«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Валерія ХОЛЯВКО